

บทที่ ๑  
บทนำ



กะเหรี่ยงจัดเป็นกลุ่มชาวเขาพวกหนึ่งที่มีจำนวนมากที่สุด เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานมาแล้ว โดยอยู่ตามพรมแดนระหว่างไทยกับพม่า ตามแนวภูเขา ตั้งแต่จังหวัดแม่ฮ่องสอนจนถึงจังหวัดระนองมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป ในแถบภาคเหนือเรียกว่าพวกข่าง ในประเทศพม่าเรียกว่าพวกกะยิ่น และพวกที่อาศัยอยู่ในเขตภาคกลางเรียกว่าพวกกะหรั่ง แบบแผนในการดำเนินชีวิตแตกต่างกันและต่างจากชนส่วนใหญ่ในประเทศไทย คนพวกนี้แยกตัวอยู่อย่างอิสระเป็นเผ่าพันธุ์ ไม่ค่อยยอมรับรู้ความเป็นไปของประเทศที่ตนได้อาศัยอยู่ ยึดมั่นอยู่ในขนบจารีตแบบแผนชีวิตของตน มีความรู้สึกในความเป็นเผ่าพันธุ์ของตน ความรู้สึกนึกคิดดังกล่าวได้รับการอบรมสั่งสอนถ่ายทอดจนเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตโดยกระบวนการทางครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มสังคมกลุ่มแรกของมนุษย์ที่มนุษย์ได้เรียนรู้ อบรม สั่งสอน ให้รู้จักการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

แบบแผนในการดำเนินชีวิตเป็นสิ่งที่ได้มาจากการเรียนรู้ซึ่งทำให้มนุษย์ต่างจากสัตว์ในแง่ที่ว่า มนุษย์จะกระทำอะไรไม่ได้อาศัยสัญชาตญาณหรืออาศัยได้ก็น้อยมาก การเรียนรู้จึงต้องอาศัยจากมนุษย์ด้วยกันในสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มสังคมแบบใด การเรียนรู้ก็เป็นแบบการเรียนรู้โดยไม่รู้ตัว เพราะความเคยชินในการกระทำหรือจากการอบรมสั่งสอนให้สมาชิกใหม่ได้รู้ว่าสิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ ความผูกพันในชีวิตครอบครัวจึงมีอยู่มาก นอกจากนั้นสภาพทางชีววิทยาที่มนุษย์ต้องอาศัยบิคามารดาเลี้ยงดู เมื่อยังอยู่ในวัยเยาว์และยิ่งมนุษย์ต้องเรียนรู้ระเบียบกฎเกณฑ์มากเท่าไร การพึ่งพาอาศัยก็ยิ่งทอดระยะยาวนานออกไป ในระยะนี้สมาชิกใหม่ในครอบครัวจะได้รับการอบรมให้รู้ระเบียบของสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ และถ้าครอบครัวเป็นทั้งหน่วยผลิตและบริโภคแล้วความสำคัญยิ่งมีมากขึ้นตามลำดับ การพึ่งพาอาศัยกันภายในครอบครัวซึ่งมีมา

จัดเป็นลักษณะของสังคมเกษตรกรรม (Agrarian Society) ซึ่งการเกษตรได้ครอบคลุมชีวิตทุกด้านเอาไว้ เช่นเดียวกับลักษณะทางเศรษฐกิจของชาวเกาะเหรีียง ซึ่งจัดอยู่ในพวกทำไร่โค่นเผาแบบดั้งเดิมแล้ว สืบเนื่องมาจากลักษณะนิสัยที่ไม่ชอบการย้ายที่อยู่อาศัย ยกเว้นจะถูกบังคับหรือหลบหนีภัย ชาวเกาะเหรีียงจึงอาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นมาเป็นเวลานาน โดยอยู่ในลักษณะภูมิประเทศที่ไม่สูงมากนัก แต่ไม่ห่างไกลจากแม่น้ำลำธาร อิทธิพลของครอบครัวกระจายครอบคลุมไปถึงแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้านทำให้เกิดความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน มีความรักผูกพันในหมู่ของพวกตนอย่างแน่นแฟ้น ทำให้ชนเผ่าเกาะเหรีียงเป็นพวกที่มีความคิดว่าตนไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยชนกลุ่มอื่น เกาะเหรีียงจึงชอบอยู่อย่างโดดเดี่ยวไม่ต้องการให้ชนกลุ่มอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องกับ รักริษระ บิคมันอยู่กับชนบทรรมนิยมประเพณีของกลุ่มตน แบบแผนชีวิตของสมาชิกในกลุ่มเผ่าพันธุ์เป็นสิ่งที่ทำให้สมาชิกในกลุ่มอยู่รวมกันได้ มีลักษณะเป็นแบบชีวิตเฉพาะกลุ่ม ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม แนวคิด ค่านิยมของคนในกลุ่มสังคมนั้น

ในแง่ของประชากร เนื่องจากยังเป็นกลุ่มชนที่ล่าหลังความเจริญอยู่และเป็นสังคมเกษตรกรรม ความต้องการแรงงานภายในครัวเรือนมีมาก ประชากรไม่ค่อยได้รับการศึกษาหรือจบการศึกษาภาคบังคับแล้วไม่ได้ศึกษาต่อ ทำให้มีการแต่งงานตั้งแต่อายุน้อย อัตราการเพิ่มของประชากรสูง เมื่อทดแทนและเป็นหลักประกันว่าจะมีเด็กที่เติบโตเป็นผู้ใหญ่ในจำนวนที่ต้องการสำหรับความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครอบครัวและของสังคม สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญในค่านิยมสวัสดิการทางสังคม เช่น การแพทย์ อนามัย รวมไปถึงระบบสุขภาพีบาลสาธารณูปการที่ยังไปไม่ถึงความยืนยาวของชีวิตจึงสั้น

### ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยที่ได้กระทำขึ้นในครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ เพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ของแบบแผนชีวิตภายในชุมชนที่อาจมีผลกระทบต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีชาวกะเหรี่ยง โดยที่ชาวกะเหรี่ยงจัดเป็นประชากรหมู่น้อยที่สำคัญกลุ่มหนึ่งของประเทศมีลักษณะการดำรงชีวิตเป็นแบบเฉพาะของตนเอง แบบแผนชีวิตมีอิทธิพลเหนือความนึกคิดและพฤติกรรมของบุคคลที่เติบโตขึ้นมาในชุมชนนั้น นับตั้งแต่เกิดบุคคลอยู่ภายใต้การอบรมสั่งสอนของสังคมตลอดเวลา การที่บุคคลในสังคมเดียวกันมีอะไรคล้าย ๆ กัน ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับการถ่ายทอดแบบแผนชีวิตก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพัน ขอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องและมีอิทธิพลเหนือความรูสึกนึกคิดและการกระทำต่าง ๆ ซึ่งในกลุ่มชนชาวกะเหรี่ยงน่าที่จะมีลักษณะแบบแผนชีวิตแตกต่างไปจากกลุ่มชนส่วนใหญ่ของประเทศ เพราะว่าการดำรงชีวิต การประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ชนบประเพณีในหมู่ของพวกตน จึงทำให้การเปลี่ยนแปลงแนววิถีชีวิตมีไม่มากนักในขณะที่สังคมภายนอกเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดความแตกต่างในระหว่างสังคมทั้งสอง

ขอขยายที่ได้ทำการศึกษา มีดังต่อไปนี้คือ

๑. ขนาดของครอบครัวและความสัมพันธ์ภายในครอบครัว
๒. แบบแผนการดำเนินชีวิตก่อนสมรส
๓. จำนวนบุตรรองและแบบของการสมรส
๔. อายุแรกสมรสและจำนวนปีของการสมรส
๕. ทัศนคติของสังคมที่มีต่อหญิงโสดและหญิงหม้าย
๖. การเลี้ยงดูบุตรโดยเฉพาะทารกอายุระหว่าง ๐ - ๖ เดือน
๗. ความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติตนในการคุมกำเนิด

แนวความคิดที่สำคัญ

โดยที่การวิจัยใ้มุ่งศึกษาถึงเรื่องของชนชาวกะเหรี่ยงซึ่งเป็นชนหมู่น้อย กลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่งอาศัยอยู่ในบริเวณเขตชายแดนของประเทศทางด้านตะวันตก ลักษณะการดำเนินชีวิตยังต้งต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติอยู่มาก จัดว่าเป็นกลุ่มชนที่ยังล่าหลังความเจริญและอยู่ในชนบทซึ่งค่อนข้างยากไร้ ความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ทำให้การดำรงชีวิตต้องพึ่งพาอาศัยและปีคมันอยู่ในกลุ่มของพวกเขาคนที่ครอบครัวจะเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญสำหรับการถ่ายทอดแบบแผนการดำเนินชีวิต ความรัก ความผูกพันภายในครอบครัวจึงยังคงมีอยู่มาก ขณะเดียวกันครอบครัวยังทำหน้าที่ ๆ สำคัญในค่านเศรษฐกิจ อิทธิพลของครอบครัวซึ่งกระจายครอบคลุมไปถึงวิถีการดำเนินชีวิตของคนทั้งหมู่บ้านทำให้เกิดความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน มีความอบอุ่นปลอดภัย เป็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดผูกพันคนในกลุ่มเข้าด้วยกันก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในรูปแบบของเครือญาติ

การเข้าใจถึงแบบชีวิตของคนในชุมชน จะทำให้เข้าใจสิ่งที่เป็นการปฏิบัติหรือพฤติกรรมของคนในชุมชนนั้นได้ เพราะความต้องการเป็นสมาชิกของกลุ่มจึงมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามแบบชีวิตของกลุ่มสังคมนั้น โดยไม่รู้สึว่าตนถูกบังคับควบคุมแต่อย่างไร และถายังเป็นสังคมที่มีคนเข้ามาอยู่ร่วมกันตั้งแต่เกิดมีจำนวนไม่มากนัก กลุ่มคนในชุมชนนั้นจะค่อย ๆ รับเอาแบบชีวิตไว้ทีละน้อยโดยไม่รู้ตัว จนมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต แบบแผนชีวิตเหล่านั้นจึงซึมซาบเข้าไปอยู่ในแนวความคิด ความเชื่อถือ ค่านิยมและการปฏิบัติตนด้วยความเต็มใจของสมาชิกในกลุ่มสังคมนั้น



ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑. ขนาดของครอบครัวและความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ในครอบครัวของชาวกะเหรี่ยง สายสัมพันธ์ในด้านความรักมีจุดรวมอยู่ในครัวเรือนแบบครอบครัวเดี่ยว โดยปกติเมื่อบุตรยังเล็กอยู่มารดาจะอยู่ในหมู่บ้านเพื่อดูแลบุตรของตน ถ้าครอบครัวใดมีบุตรเกิดใหม่จะมีพิธีเลี้ยงและแขกจะมีของขวัญมาให้ ชาวกะเหรี่ยงบางพวก เช่นกะเหรี่ยงแดงจะรักเด็กมาก เมื่อมีเด็กเกิดใหม่บรรดาญาติพี่น้องจะนำของขวัญมาให้และมีการผูกข้อมือเด็กเล็กด้วยเส้นด้ายและกล่าวคำอวยพร พร้อมทั้งบอกว่า "อาชีพของเจ้าต่อไปก็คือการซุกดินทำไร่"<sup>๑</sup> สำหรับคุณสมบัติใหม่ตามประเพณีดั้งเดิมต้องอาศัยอยู่กับพ่อแม่ของฝ่ายหญิงก่อนโดยช่วยกันทำงานทุกอย่างภายในครัวเรือนนั้น เช่น ทำไร่ ทำสวน ไถนา ปลูกข้าว จับปลา ล่าสัตว์ อย่างน้อยที่สุด ๑ ปี จึงจะไปสร้างบ้านเรือนของตนต่างหากได้ แต่ถ้าครอบครัวนั้นมีลูกสาวสืบสกุลเพียงคนเดียวฝ่ายชายจะแยกไปอยู่ต่างหากไม่ได้จำเป็นต้องอยู่กับพ่อตาแม่ยายตลอดชีวิต ไม่เคยปรากฏว่าดูบ่าวสาวไปอาศัยอยู่กับบิดามารดาของฝ่ายชาย<sup>๒</sup>

๒. แบบแผนการดำเนินชีวิตก่อนสมรส เด็กหนุ่มสาวในชนบทส่วนมากรวมไปถึงพวกชาวกะเหรี่ยง เมื่อจบการศึกษาภาคบังคับแล้วมักจะไม่ได้ศึกษาต่อ อาจเพราะควยเหตุผลที่ครอบครัวต้องการแรงงานหรือเพื่อหารายได้ให้ครอบครัว เพราะส่วนมากมีฐานะที่ค่อนข้างยากจน จึงเริ่มต้นทำงานซึ่งจะเป็นงานที่ต้องใช้แรงงาน ได้แก่อาชีพทางการเกษตรเป็นอาชีพหลัก โอกาสที่คนอยู่ในวัยทำงาน

<sup>๑</sup>สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ, ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๑๘) หน้า ๕๑.

<sup>๒</sup>ซจักภัย บุรุษพันธ์, ชาวเขา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แพรวพิทยา ๒๕๑๘) หน้า ๑๕.

ตั้งแต่อายุ ๑๑ ปีขึ้นไป จะเข้าไปมีบทบาททางกิจกรรม เศรษฐกิจสังคมและ  
 ว่าง เพราะว่ากิจกรรมทางเศรษฐกิจในการเกษตรยังอยู่ในระดับที่อาศัยวิทยาการ  
 น้อยมากและทำกันภายในครอบครัว

ระบบเศรษฐกิจในหมู่ของชาวกะเหรี่ยง เป็นวิธีการอย่างง่าย ๆ คือ  
 ใช้สินค้าประเภททุนเพียงเล็กน้อย เครื่องมือเครื่องใช้บางชนิดผลิตขึ้นใช้เอง  
 การทำไร่ของแต่ละครอบครัวจึงเป็นการช่วยกันในระหว่างพ่อแม่ลูก ส่วนใหญ่  
 เป็นการถกสิกรรมแบบที่ยังล่าช้าอยู่มาก เช่น มีการดางป่าทำไร่เลื่อนลอย  
 ซึ่งเป็นอันตรายต่อคนนำสำขาว บางแห่งก็รู้จักการทำนาแบบขั้นบันไดชาวกะเหรี่ยง  
 จัดเป็นชาวไร่เลื่อนลอยแบบดั้งเดิมและได้ทำไร่อยู่ในบริเวณพื้นที่มาประมาณ  
 ๒๐๐ ปีมาแล้ว นับได้ว่าเป็นพวกที่มีความสามารถในการอนุรักษ์ดินและปลูกพืชไร  
 หมุนเวียน เพื่อหลีกเลี่ยงความสูญเสียของพื้นดินอันจะเกิดเสื่อมคุณภาพ (erosion)  
 และป้องกันการถูกลามของวัชพืช<sup>๒</sup> การทำงานในไร่ก็เป็นการทำงานร่วมกัน  
 ระหว่างชายหญิง การมีโอกาสร่วมกันทำงาน ทำให้มีการหยอกล้อสนทนา  
 การร้องเพลงเกี่ยวพาราดี ซึ่งการมีการใช้คำพูดเกี่ยวกับเพศ<sup>๓</sup>

<sup>๑</sup>ธีรนาถ กาญจนอักษร, "ระบบเศรษฐกิจและการสังคมของชาวเขา  
 ในประเทศไทย", วารสารสังคมศาสตร์, ๘ (กรกฎาคม ๒๕๑๔) : ๔๐.

<sup>๒</sup>สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ,  
ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง, หน้า ๕๕

<sup>๓</sup>สันทัต เสริมศรี, "อิทธิพลทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มีต่อการ  
 เจริญพันธุ์และการตาย," หนังสืออุเทศประชากรศึกษา (กรุงเทพมหานคร :  
 โครงการประชากรศึกษาภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์  
 มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๑๔) หน้า ๔๖๓.

สำหรับในสังคมกะเหรี่ยง การพบปะเกี่ยวพาราตี จะทำกันตอนกลางคืนที่บ้าน  
ของฝ่ายหญิง ระหว่างชายหนุ่มหญิงสาวที่ชอบพอกันจริงๆ เท่านั้น ชายที่แต่งงานแล้วจะ  
ไปพบปะสนทนากับหญิงสาวในทำนองนี้ไม่ได้เลย ถ้าใครทำจะได้รับความรังเกียจจากสังคม  
มาก ไม่มีผู้คบค้าสมาคมด้วย ไม่ใช่เป็นแบบที่ว่า พ่อคักก็กชายหนุ่มก็ถือช้อนบ้านสาวไป  
ทุก ๆ บ้าน เกี้ยวสาวบ้านนี้บ้าง บ้านนั้นบ้างแล้วไม่จริงจังกับสาวคนใด ถ้าหนุ่มคนใด  
ทำแบบนี้จะไม่มีสาวใดสนทนาปราศรัยด้วย

เมื่อหนุ่มสาวเกี่ยวพาราตีกัน จะใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบกับไฟเพราะถือกันว่าใครพูด  
เช่นนั้นได้เป็นของดีเป็นที่นิยมของเพื่อนหนุ่มด้วยกันที่จะมาขอหัดด้วย ในหมู่บ้านที่ยังเคร่ง  
ครัดเรื่องการถือผีอยู่มาก การเกี่ยวพาราตีกันจะโต้ตอบด้วยวาจาไปเรื่อย ๆ หญิงสาว  
ทำงานเบา ๆ เช่นขึ้นฝ้าย ชายหนุ่มคุยไปสูบบุหรี่ไป ไม่กล่าวดวงเกินกันเพราะกลัวเป็น  
การผิดผี การดวงเกินกันแต่ภายนอกเช่น จับมือ ถือแขนทองเลี้ยงผีด้วยไก่และเหล้า  
หากดวงเกินถึงขั้นใดเสียต้องฆ่าหมูหรือวัวเลี้ยง ซึ่งขึ้นอยู่กับประเพณีของหมู่บ้านแต่ละแห่ง  
หมอดีจะทำพิธีเอาเลือดสัตว์นั้นล้างแค้นไล่ความเป็นอับมงคล การติดคอระหว่างชายหนุ่ม  
หญิงสาว จึงต้องอยู่ในกรอบประเพณีอย่างเคร่งครัด เพราะความกลัวผิดผี โอกาสที่จะ  
ได้พบปะกันมากที่สุดจึงมีอยู่ในสองโอกาสคือ ในพิธีงานศพ ซึ่งเป็นงานที่สำคัญที่สุดในชีวิต  
กะเหรี่ยง พี่น้องเพื่อนฝูง คนรู้จัก แม่จะอยู่ต่างหมู่บ้านจะมากันหมดมีคนมาอยู่เป็นเพื่อน  
ศพทุกคน แล้วมีการร้องเพลงกัน ในระยะหัวค่ำจะเป็นเพลงโศกเศร้าถึงผู้ตาย แต่ตอนดึก  
จะกลายเป็นเรื่องเพลงหนุ่มสาวโต้ตอบซึ่งไม่เกี่ยวกับเรื่องความตาย เพียงแต่เนื้อเพลงไม่  
ได้เจาะจงที่จะเกี่ยวพาราตีกันอย่างออกหน้าออกตาเท่านั้น

---

สุริยา รัตนกุล, "เพลงกะเหรี่ยง", เอกสารแจกในการสัมมนาเรื่อง  
การศึกษาวิจัยภาษาในประเทศไทย (โครงการศูนย์ศึกษาและวิจัยภาษาวัฒนธรรมอาเซียน  
ภาคเนย์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๑) หน้า ๒๓ - ๒๕.

ชาวกะเหรี่ยงถือว่า ความบริสุทธิ์ของหญิงสาวเป็นสิ่งสำคัญ การสมรสก่อนแต่งงานจะถูกรังเกียจ บุตรจะเกิดจากการแต่งงานเท่านั้น ดังนั้นเด็กที่เกิดนอกสมรสจึงมีจำนวนน้อยมาก เชื่อกันว่ามีเจาที่จะชุน เคื่องตอการถือปฏิสนธิในลักษณะเช่นนี้ และจำต้องจัดทำพิธีเฉพาะเพื่อเอาใจผีชั้น หญิงที่ให้กำเนิดบุตรนอกสมรสจะประสบกับความลำบากในการหาบุตรองค์ ๆ และต้องกลายเป็นหญิงที่หนีไปชั่วชีวิต บิดาของเด็กจะต้องจ่ายค่าทดแทนให้แก่หญิงที่เขาทำให้มีครรภ์ นอกจากนั้นถ้ามีงานแต่งงานของชายหญิงที่ได้มีความสัมพันธ์ทางเพศกันก่อนแต่งงาน จะไม่ทำกันอย่างใหญ่โตเอิกเกริก และหนุ่มสาวอื่น ๆ ที่ยังไม่แต่งงานคงไม่มาร่วมในงานเช่นนี้ เพราะไม่ต้องการใกล้เคียงกับอิทธิพลของตัวอย่างไม่ดี ทั้งนี้เพราะชาวกะเหรี่ยงถือธรรมเนียมตัวเดียวเมียเดียวมาก

แต่สำหรับกะเหรี่ยงในภาคกลาง ชายหนุ่มหญิงสาวมีสิทธิเสรีในการเลือกคู่ของตน โดยช่างที่นอนของหญิงสาว จะมีร้องซึ่งเจาะไว้สำหรับชายไปดวง ถ้าหญิงสาวชอบพอรักใคร ก็ชวนให้ชายหนุ่มขึ้นไปบนบานสนทนากันแต่เบา ๆ ช่างกองไฟ ถ้าหญิงสาวตกลงปลงใจด้วย ชายหนุ่มเขาไปถึงที่นอนของหญิงสาวได้ แต่ต้องรีบลงไปจากบานก่อนห้องฟ้าสว่าง หญิงสาวจะไม่ปกป้องบิดามารดาของตนในเรื่องรักใคร่ ดังนั้นวันรุ่งขึ้นจะแจ้งให้บิดามารดาของตนทราบ บางทีฝ่ายชายหนุ่มจะนัดผู้ใหญ่มาสู่ขอในวันนั้น แต่ถ้ายิ่งนิ่งเฉยอยู่ บิดามารดาของหญิงสาวจะคอยจับตัวชายหนุ่มให้ผู้ใหญ่มาสู่ขอ ฝ่ายชายก็จะกลับไปแจ้งให้ผู้ปกครองของตนทราบ แล้วชวนกันไปยังบ้านผู้ใหญ่เป็นหัวหน้าหมั้น เพื่อส่งผู้ใหญ่ไปเจรจาสู้อกับผู้ปกครองของฝ่ายหญิงในวันแต่งงาน การแต่งงานนั้นไม่ต้องมีพิธีอะไรมาก เพราะวามื่อแต่งงานแล้ว ฝ่ายชายต้องมาอยู่รับใช้พอตาแมยายอย่างน้อย ๑ ปี การแต่งงานมีผู้ใหญ่ผูกข้อมือ เรียกขวัญคู่บ่าวสาว และมีการอวยพร กะเหรี่ยงในภาคกลางส่วนมากใช้นามสกุลของภรรยา ถือว่าโลกนี้ภรรยาเป็นใหญ่



๓. จำนวนคูครองและแบบของการสมรส การแต่งงานเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดทำให้เกิดสถาบันที่สำคัญและจำเป็นที่สุดสำหรับมนุษย์ คือ สถาบันครอบครัว ชาวกะเหรี่ยงถือว่าการทำงานเป็นข้อตกลงของคน ๒ คน มีใจเป็นการสร้างพันธมิตรระหว่างกลุ่มที่สืบสายฝ่ายมารดาต่างกันหรือระหว่างหมู่บ้าน หรือระหว่างกลุ่มสังคมขนาดใหญ่ การแต่งงานแบบตัวเดียวเมียเดียวจึงถือเป็นกฎที่เคร่งครัด การหย่าร้างจึงมีน้อยมากและการแต่งงานใหม่ไม่ค่อยปรากฏ ไม่ชอบแต่งงานกับชนต่างชาติต่างภาษามีภรรยาจะถูกสมัครรักใคร่กัน อย่างพี่น้องเป็นเพื่อนของอีกฝ่ายหนึ่งอยู่ตลอดเวลา<sup>๑</sup>

๔. อายุแรกสมรสและจำนวนปีของการสมรส

๔.๑ อายุแรกสมรส ชาวกะเหรี่ยงถือว่าผู้หญิงมีหน้าที่สำคัญ คือ เป็นภรรยาของชาย เป็นมารดาของบุตรและเป็นตัวแทนของผี<sup>๒</sup> หญิงชาวกะเหรี่ยงจึงเริ่มเข้าสู่ชีวิตสมรสตั้งแต่อายุยังน้อย สัดส่วนของผู้สมรสแล้วในช่วงอายุน้อยจึงปรากฏอยู่มากและทำให้มีโอกาที่จะให้กำเนิดบุตรได้มากกว่ากลุ่มสตรีที่สมรสเมื่ออายุมากขึ้น

ในหมู่บ้านของชาวกะเหรี่ยงบางแห่งจะมีการหมั้นตั้งแต่เด็กแต่เมื่ออายุเข้าวัยหนุ่มสาวอาจมีการฉีกสัญญา ซึ่งฝ่ายฉีกสัญญาต้องยอมเสียค่าปรับ และถ้าเป็นการฉีกของฝ่ายหญิงจะต้องเสียค่าปรับถึง ๓ เท้าตัว การแต่งงานมักเริ่มต้นตั้งแต่อายุยังน้อย ๆ เช่น หลังจากการทำงานในไรนามีน้อยลงแล้วโดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง คนหนุ่มวัย ๒๐ ปีเศษ ๆ จะท่องเที่ยวไปเพื่อเสาะแสวงหาหญิงสาวซึ่งมีความงามทางด้านรูปร่างเป็นหลักใหญ่ในการเลือกคูครอง<sup>๓</sup>

<sup>๑</sup> ขจักษ์กับ บุรุษพันธ์, ชาวเขา หน้า ๘๖.

<sup>๒</sup> สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ, ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง, หน้า ๘๘.

<sup>๓</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๗.

ในหนังสือบางเล่มกล่าวว่า คณะหญิงส่วนใหญ่จะแต่งงานเมื่ออายุ  
 ยังน้อย คือหญิงจะแต่งงานตั้งแต่อายุ ๑๕ ปี ส่วนชายมักมีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป<sup>๑</sup>  
 Stern กล่าวว่า ผู้ชายกะเหรี่ยงที่บริเวณลุ่มน้ำแควน้อยตอนบนของจังหวัด  
 กาญจนบุรีจะแต่งงานเมื่ออายุ ๒๐ ปี<sup>๒</sup> ซึ่งคาดว่าหญิงคงจะมีอายุแรกสมรสน้อยกว่า  
 ชาย Hamilton ได้เข้าไปศึกษาในกลุ่มพวกกะเหรี่ยงที่บ้านโฮ้ง จังหวัดเชียงใหม่  
 พบว่า มีการแต่งงานตั้งแต่ยังเด็ก (Child marriage)<sup>๓</sup>

๔.๒ จำนวนปีของการสมรส ในเรื่องระยะเวลาการอยู่กินของ  
 สามีภรรยาในกลุ่มชาวกะเหรี่ยง จะมีลักษณะคล้ายคลึงกันแบบแผนการดำเนินชีวิต  
 ของคนในชนบทในแง่ที่ว่า มีการประกอบอาชีพในด้านเกษตรกรรมเหมือนกัน  
 แต่คนไทยในชนบทอาจได้เปรียบกว่า ในแง่ที่ว่าตั้งหลักแหล่งมานานและอาศัยอยู่  
 ในเขตพื้นที่ ๆอุดมสมบูรณ์ การติดต่อกับสังคมภายนอกมีมากแต่อย่างไรก็ตามความ  
 ผูกพันในครอบครัวก็ยังเป็นสิ่งสำคัญอยู่มาก ครอบครัวยังมีหน้าที่รับผิดชอบทุกด้าน  
 และโดยเฉพาะในท้องที่ที่ห่างไกล ครอบครัวก็ยังคงทำหน้าที่เช่นเดิม คือ  
 เป็นสถาบันทางสังคมและเศรษฐกิจการผลิต การศึกษา เพศ พืชทางศาสนา  
 และการพักผ่อนหย่อนใจ<sup>๔</sup> ความผูกพันกันในชีวิตสมรสจึงมีอยู่มาก สามีภรรยาจึง

<sup>๑</sup>สำนักพิมพ์วิริยธรรม, "ชาวเขาในเมืองไทย" อนุกรมสังคมวิทยา ๑  
 (๒๕๑๓) : หน้า ๑๐.

<sup>๒</sup> Theodore Stern, Research Upon Karen In Village and Town  
 Upper Kwae Noi, Western Thailand ( 29 April 1965):13(mimeographed)

<sup>๓</sup> James W. Hamilton, "Effects of the Thai Market on Karen  
 Life" Practical Anthropology, 5 (September - October 1963) : 210.

<sup>๔</sup> แผนกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์  
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รายงานการจัดนิทรรศการและปกิณฑกะทางสังคมวิทยา  
 และมานุษยวิทยา, (กรุงเทพฯมหนคร : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัย  
 ธรรมศาสตร์ ม.ป.ป.), หน้า ๓๓.

มีอยู่มาก สามีภรรยาจึงอยู่รวมกัน ผู้กัันรักกันอย่างมั่นคง เป็นเพื่อนของอีกฝ่าย  
หนึ่งตลอดเวลาซึ่งจะพบเห็นกันมากในกลุ่มชาวเขาที่นิยมการแต่งงานแบบผัวเดียว  
เมียเดียวกันมากที่สุด การหย่าร้างจึงมีอยู่น้อยและการแต่งงานใหม่ไม่ค่อยปรากฏ  
โดยเฉพาะการหย่าร้างที่เกิดจากคบชู้เป็นสิ่งที่ไม่มีเลยในชุมชนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง  
คนทั่ว ๆ ไปไม่เห็นด้วยกับการหย่าร้าง. ภัยเหตุนี้จึงเป็นเหตุผลที่สำคัญที่ทำให้ชีวิต  
สมรสของชาวกะเหรี่ยงมีความมั่นคง<sup>๑</sup>

๕. ทัศนคติของสังคมที่มีต่อหญิงโสด และหญิงหม้าย ในสังคมของชาว  
กะเหรี่ยง หญิงถูกกำหนดให้เป็นผู้ดูแลบ้าน เป็นภรรยาและเป็นแรงงานในครอบครัว  
โอกาสที่จะออกไปติดต่อกับสังคมกับโลกภายนอกมีอยู่น้อย เด็กหญิงจะได้รับการอบรม  
สั่งสอนให้รู้จักหน้าที่ ๆ จะต้องปฏิบัติของหญิง เช่น การเย็บปักถักร้อย ทอผ้า  
ปั่นค้าย เพื่อไว้ใช้ในครัวเรือนและเตรียมไว้ให้เจ้าบ่าวเพื่อเข้าสู่พิธีแต่งงาน  
ประกอบกับบิดามารดาไม่ไ้สนับสนุนให้รับการศึกษาเพิ่มเติม หลังจากจบชั้นประถม  
ศึกษาแล้วจึงทำให้เด็กหญิงส่วนใหญ่ หันเข้าหาชีวิตแต่งงานตั้งแต่อายุยังน้อย การ  
อยู่เป็นโสดจนตลอดชีวิตมีอยู่น้อย หรือเกือบไม่มีอยู่เลย

ในกลุ่มของชาวกะเหรี่ยงที่เคร่งครัดในเรื่องความบริสุทธิ์ของหญิง มีประ  
เพณีที่เปิดโอกาสให้หญิงใคร่จกการเลือกคู่ โดยบิดามารดาไม่เห็นด้วย เช่น ชาว  
กะเหรี่ยงในภาคเหนือมักนิยมสนทนาและเกี่ยวพาราสีกันในบ้าน หลังจากอาหารเย็น  
แล้ว หญิงสาวจะนั่งบนฝ้ายอยู่บนบ้านข้างเตาไฟรอคอยชายหนุ่ม บิดามารดาของ  
เธอจะหลบหน้าหายเข้าไปในห้อง เพื่อเปิดโอกาสให้ชายหนุ่มหญิงสาวสนทนาเกี่ยว  
พาราสีกันอย่างเต็มที่<sup>๒</sup> ชาวกะเหรี่ยงหรือชาวเขาเผ่าอื่น ๆ จึงอยู่เป็นโสดกันน้อย

---

<sup>๑</sup>สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ, ชาวเขา  
เผ่ากะเหรี่ยง, หน้า ๔๘ - ๕๐.

<sup>๒</sup>เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๗

นอกจากนั้นชาวกะเหรี่ยงยังมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสาวอายุมากที่ไม่ได้แต่งงาน เช่น กลัวการเป็นสาวทึนทิก เพราะการเป็นสาวทึนทิกอาจเกิดจากหญิงมีความประพฤติไม่ดี เช่น มีบุตรนอกสมรส ซึ่งชายชาวกะเหรี่ยงถือกันว่าบุตรควรที่จะเกิดจากการแต่งงานเท่านั้นผู้ชายที่ดี ๆ จึงไม่ต้องการเลือกหญิงที่มีความประพฤติไม่ดีเป็นภรรยา หญิงจึงประสบกับความลำบากในการหาคู่ครองดี ๆ ในโอกาสต่อไป<sup>๑</sup>

ในแง่ทัศนคติที่มีต่อหญิงหม้าย ปรากฏว่าในสังคมกะเหรี่ยงไม่ค่อยปรากฏว่ามีการหย่าร้างหรือการแต่งงานใหม่ เพราะว่าคุณชอหย่าร้างไม่มีสิทธิ์จะขอแบ่งดินสมรส และอาจต้องเสียค่าปรับถ้าเหตุผลของการหย่าไม่ดีพอ นอกจากนี้ยังมีสิทธิ์เอาลูกไปได้<sup>๒</sup>

๖. การเลี้ยงดูบุตรโดยเฉพาะทารกอายุระหว่าง ๐-๖ เดือน การให้ความรู้แก่มารดาให้เลี้ยงดูบุตรด้วยนมตนเองเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งในแง่โครงการวางแผนครอบครัวและโภชนาการ ในแง่ของโภชนาการ การให้เด็กหย่านมเร็วทำให้เด็กขาดโปรตีนที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะในครอบครัวที่รายได้ต่ำ ย่อมหาอาหารอื่นมาทดแทนได้น้อย ซึ่งทำให้เกิดการตายสูงในเด็ก ถ้ามองในแง่การวางแผนครอบครัวขณะที่ให้นมบุตร ระบบการหมุนเวียนของประจำเดือนหลังคลอดก็จะเนิ่นนามออกไป ซึ่งเป็นผลจากการคุมกำเนิดของกลไกภายในร่างกาย<sup>๓</sup>

<sup>๑</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๘ - ๕๐.

<sup>๒</sup> ร.ต.อ.พิรัชย์ พุทธิวัฒน์, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในบริเวณภาคเหนือ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ ม.ป.ป.) หน้า ๖๘.

<sup>๓</sup> James E. Austin and F. James Levinson, "Population and Nutrition : A Case for Integration," in Health and Society (Spring 1974), p. 78.



ชาวกะเหรี่ยงเป็นพวกหนึ่งที่รู้จักปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในสภาพเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี สำหรับการเลี้ยงดูบุตรทารกที่มีอายุต่ำกว่า ๑ ขวบยังนิยมให้ดื่มนมมารดาพร้อมทั้งมีข้อห้ามของอาหารแสดงอีกมากมาย ทั้งนี้เชื่อว่าถ้ามารดา กินอาหารต้องห้ามก็อาจจะมีผลกระทบต่อทารกต่อไปยังทารกด้วย ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าลักษณะครอบครัวของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเป็นครอบครัวเดี่ยว ดังนั้นเมื่อมีบุตร ยังเด็กอยู่มารดาจะอยู่ในหมู่บ้านเพื่อดูแลบุตรของตน<sup>๑</sup> จึงเชื่อได้ว่าหญิงนั้นคงจะเลี้ยงดูบุตรด้วยนมของตนเองจนกว่าบุตรจะโตจึงเริ่มให้อาหารอื่นเพิ่ม

หญิงชาวกะเหรี่ยงเหล่านี้จึงมีลักษณะคล้ายคลึงกับหญิงชาวชนบททั่วไปยังนิยมให้ลูกดื่มนมตนเอง พร้อมทั้งงดอาหารแสดงต่าง ๆ เพราะกลัวว่าจะไปมีผลกระทบต่อลูก การที่ให้ลูกดื่มนมตนเองตลอดเวลาจึงเป็นผลอย่างหนึ่งที่มีต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีชาวกะเหรี่ยงคือ ทำให้ช่วงการมีบุตรห่างออกไป

๗. ความรู้ทัศนคติ และการปฏิบัติตนในการคุมกำเนิด การที่คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการศึกษาต่ำ ฐานะยากจนที่ดินทำกินไม่เพียงพอ จึงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเรียนรู้วิทยาการใหม่ ๆ โดยเฉพาะเกี่ยวกับการป้องกันการปฏิสนธิ ในเขตชนบทประเทศไทยพบว่าหญิงที่สมรสแล้วอายุ ๒๕ - ๒๙ ปี อัตราส่วนของผู้ที่ใช้วิธีการป้องกันการปฏิสนธิมากเป็นสองเท่าของหญิงกลุ่มอายุ ๒๐ - ๒๔ ปี ต่อจากนั้นก็ลดลงจนถึงกลุ่มอายุ ๓๕ - ๓๙ ปี แสดงให้เห็นว่าหญิงอายุปานกลางมีการใช้

<sup>๑</sup>สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ, ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง, หน้า ๒๘.

วิธีป้องกันการปฏิสนธิมากกว่าหญิงที่มีอายุน้อย และหญิงที่มีอายุมาก การใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิขึ้นอยู่กับจำนวนการตั้งครรภ์และบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่ด้วย คือ หญิงที่มีครรภ์มาแล้ว ๓ - ๔ ครั้ง หรือหญิงที่มีบุตรในระดับกลาง ( ๓ - ๔ คน) ผู้หญิงดังกล่าวมีการใช้วิธีป้องกันการปฏิสนธิสูงกว่าหญิงกลุ่มอื่น ๆ<sup>๑</sup>

สำหรับชาวกะเหรี่ยงที่หมู่บ้านหมองวา ผู้ใหญ่บ้านเข้าใจว่า การมีลูกมากไม่ดีจึงยอมให้หญิงในครอบครัวทำการคุมกำเนิด ๒ คน แต่ผู้ใหญ่บ้านเองก็ไม่แน่ใจว่าจะมีอันตรายจากการคุมกำเนิดหรือไม่ เป็นการแสดงว่าตาครอบครัวใดติดต่อกับคนไทยมากขึ้นอาจยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์จากทางราชการ แต่บางทีก็บังเกิดความไม่แน่ใจ สำหรับครอบครัวอื่น ๆ ยังไม่ยอมเข้าใจและมีความเห็นว่าเป็นอันตราย<sup>๒</sup>

การปฏิบัติงานในด้านการวางแผนครอบครัวนี้จึงไม่แพร่หลายไปยังหมู่ของชาวกะเหรี่ยงเท่าที่ควร เนื่องจากความคมนาคมประกอบกับการไร้การศึกษาและการยึดมั่นอยู่ในชนบทประเพณี รวมไปถึงความต้องการใช้แรงงานภายในครัวเรือนยังมีอีกมาก การเปลี่ยนแปลงทัศนคติของชาวกะเหรี่ยงในเรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่ต้องค่อยเป็นค่อยไปและใช้เวลาพอสมควร

#### สมมุติฐานของวิทยานิพนธ์มีดังนี้

"ลักษณะของแบบแผนชีวิตในชุมชนของสังคมกะเหรี่ยงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับภาวะเจริญพันธุ์ที่สูงของสตรี"

<sup>๑</sup>สันทัก เสริมศรี, "อิทธิพลทางค่านิยมและวัฒนธรรมที่มีต่อภาวะเจริญพันธุ์และการตาย," หน้า ๔๗๒.

<sup>๒</sup>สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย, "โครงการให้การศึกษาและบริการการวางแผนครอบครัว แก่ชาวไทยภูเขา", เอกสารโรเนียว (ระหว่างเดือนมกราคม ๒๕๑๔ - ธันวาคม ๒๕๑๔) หน้า ๑ - ๓.

### ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องแบบแผนชีวิตชุมชนที่มีผลกระทบต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีกะเหรี่ยง ที่กิ่งอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี เป็นการศึกษาโดยใช้วิธีการเข้าไปสำรวจเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ และประชากร ซึ่งถึงแม้จะเป็นข้อมูลที่ยังมีข้อบกพร่องไม่สมบูรณ์ แต่ก็สามารถให้รายละเอียดเกี่ยวกับประชากรที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะกลุ่มนี้ได้ โดยเฉพาะประชากรกะเหรี่ยงซึ่งถือเป็นชนส่วนน้อยที่อาศัยอยู่ในประเทศตามแนวพรมแดนทางคานตะวันตก ของเขตชนบทที่ค่อนข้างห่างไกล มีระเบียบวิถีชีวิตเฉพาะตัวของตน สามารถดำรงความเป็นเผ่าพันธุ์ไว้ได้ สิ่งที่ชาวกะเหรี่ยงยึดถือไว้น่าจะมีผลกระทบต่อลักษณะการดำรงชีวิตของพวกเขาโดยส่วนรวม เฉพาะอย่างยิ่งในคานภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีซึ่งถือเป็นจุดสำคัญในการที่จะศึกษาและรวบรวมข้อมูล

#### ๑. ที่มาของข้อมูล

ประชากรชาวกะเหรี่ยงจัดเป็นชนกลุ่มน้อย กลุ่มหนึ่งที่สำคัญโดยเป็นชนชาวเขาที่มีจำนวนมากที่สุดอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคตะวันตกของประเทศตามแนวพรมแดน ตั้งแต่เหนือสุดจากจังหวัดแม่ฮ่องสอน, เชียงราย, เชียงใหม่, ลำพูน กาญจนบุรี อุทัยธานี ราชบุรี เพชรบุรี จนถึงจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และมีอีกบางประปรายตามแนวพรมแดนที่อยู่ตอนใต้สุดจนถึงคอคอดกระ แยกออกเป็น ๒ พวกใหญ่ ๆ ตามลักษณะที่อยู่อาศัย คือ

กลุ่มที่อาศัยอยู่บนภูเขา เรียกว่ายางคอยเป็นกลุ่มชาวกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในระดับความสูงประมาณ ๔๐๐ - ๕๐๐ เมตร ในเขตจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคเหนือ

และกลุ่มที่อาศัยอยู่บนพื้นที่ราบตามหุบเขาและเชิงเขาทั่วไป เรียกว่า ยางน้ำ เป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดต่าง ๆ ของภาคกลางทางตะวันตกของประเทศ

๑.๑ ขั้นตอนในการสุ่มตัวอย่างได้ใช้วิธี Multi Stage Sampling โดยมีวิธีการดังนี้ คือ

ขั้นแรก เลือกตัวอย่างตามประเภทที่อยู่อาศัยของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง โดยเลือกเฉพาะกลุ่มของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ราบตามหุบเขาและเชิงเขา

ขั้นที่สอง เลือกตัวอย่างจังหวัดต่าง ๆ ที่ประชากรกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ราบ ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี อุทัยธานี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดที่ตกเป็นตัวอย่างคือจังหวัดราชบุรี

ขั้นที่สาม เป็นการเลือกตัวอย่างจากอำเภอที่มีประชากรกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ซึ่งมีด้วยกัน ๒ อำเภอ คืออำเภอปากท่อ และกิ่งอำเภอสวนผึ้ง ตัวอย่างที่ตกเป็นกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ กิ่งอำเภอสวนผึ้ง

ขั้นที่ ๔ การเลือกตัวอย่างตำบลจากอำเภอ โดยทุกตำบลจะมีโอกาสตกเป็นตัวอย่างหมด ถ้ามีประชากรกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ ปรากฏว่าในกิ่งอำเภอสวนผึ้งมีประชากรกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในเขต ๒ ตำบล คือตำบลบ้านบึง และตำบลสวนผึ้ง

ขั้นที่ ๕ เลือกตัวอย่างหมู่บ้านจากตำบลบ้านบึง และตำบลสวนผึ้งซึ่งเป็นตำบลที่มีประชากรกะเหรี่ยงอยู่อาศัย โดยถือว่าประชากรกะเหรี่ยงทุกครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านทุกหมู่บ้านมีโอกาสตกเป็นตัวอย่าง ปรากฏว่า

ตำบลสวนผึ้ง มีประชากรกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ ยกเว้นหมู่บ้านที่ ๔ ซึ่งจะไม่ตกเป็นตัวอย่างเนื่องจากประชากร เกือบทั้งหมดเป็นคนไทย ดังนั้นหมู่บ้านที่ตกเป็นตัวอย่างได้แก่

หมู่บ้าน ๑ หมู่บ้านบ้านบ่อ และห้วยคลุม มีประชากรกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ ๔๔ ครัวเรือน



หมู่ที่ ๒ หมู่บ้านทุ่งแฝก และห้วยผากมีประชากรกะเหรี่ยงอาศัยอยู่  
๕๓ ครัวเรือน

หมู่ที่ ๓ หมู่บ้านสวนผึ้ง ห้วยแห้งและบ่อเกา มีประชากรกะเหรี่ยง  
อาศัยอยู่ ๕๕ ครัวเรือน

หมู่ที่ ๕ หมู่บ้านท่ามะขาม บ่อห้วย และห้วยน้ำหนักมีประชากร  
กะเหรี่ยงอาศัยอยู่ ๕๑ ครัวเรือน

เมื่อรวมครัวเรือนทั้งหมดของชาวกะเหรี่ยงที่ตำบลสวนผึ้งจะได้ประมาณ  
๒๕๓ ครัวเรือน ที่ตกเป็นตัวอย่าง  
ตำบลบ้านบึง ได้ใช้วิธีการคัดเลือกตัวอย่างของประชากร เช่นเดียวกับ  
ที่ตำบลสวนผึ้ง และยกเว้นเฉพาะประชากรในหมู่บ้านที่ ๓ ซึ่งจะไม่ตกเป็นตัวอย่าง  
ดังนั้นจึงมีครัวเรือนของชาวกะเหรี่ยงดังนี้ คือ

หมู่ที่ ๑ หมู่บ้านบ้านบึง มีประชากรกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ ๖๐ ครัวเรือน  
หมู่ที่ ๒ หมู่บ้านบ้านคา มีประชากรกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ ๖๐ ครัวเรือน  
หมู่ที่ ๔ หมู่บ้านโป่งกระทิงบน มีประชากรกะเหรี่ยงอาศัยอยู่ ๕๐

ครัวเรือน

หมู่ที่ ๕ หมู่บ้านโป่งกระทิงล่างและพุน้ำร้อน มีประชากรกะเหรี่ยง  
อาศัยอยู่ ๒๘ ครัวเรือน

รวมครัวเรือนทั้งหมดของตำบลบ้านบึงเฉพาะกลุ่มชาวกะเหรี่ยง ๑๘๘  
ครัวเรือน

ดังนั้น ตำบลสวนผึ้ง และบ้านบึง จะมีประชากรกะเหรี่ยงที่จะตก  
เป็นตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ๔๕๕ ครัวเรือน

### ๑.๒ ลักษณะแบบสอบถาม

แบบสอบถามเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่รวบรวมข้อมูลซึ่งตามปกติใช้กันมาก

ในวิจัยภาคสนาม เช่นเกี่ยวกับการวิจัยครั้งนี้ก็เป็นการศึกษาโดยการออกไปเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยตนเอง ในการสร้างแบบสอบถามได้ใช้แบบคำถามปิด (Close-ended Questions ) โดยให้ผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมายวงกลมล้อมรอบข้อที่ต้องการ และคำถามเปิด (Open-ended Questions) เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์เติมข้อความที่ต้องการทราบ ลงไปในแบบสอบถาม

แบบสอบถาม ที่นำไปสัมภาษณ์กลุ่มของประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างแบ่งออกเป็น ๒ ส่วนใหญ่ ๆ คือ

๑. แบบสอบถาม ที่ใช้สัมภาษณ์เฉพาะหัวหน้าครัวเรือน ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่ต้องการทราบ ดังนี้

- ๑.๑ แบบบันทึกเกี่ยวกับสมาชิกในครัวเรือน
- ๑.๒ ความสัมพันธ์ภายในครัวเรือน
- ๑.๓ ลักษณะทางสังคม ความเชื่อบางประการ และชนบทประเพณี
- ๑.๔ รายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะทางเศรษฐกิจ
- ๑.๕ ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว

เพื่อ

๒. แบบสอบถามที่ใช้สัมภาษณ์ภรรยาของหัวหน้าครัวเรือนและหญิงอื่นที่สมรสแล้ว และโสดอาศัยอยู่ในครัวเรือนนั้น โดยเป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์และทัศนคติ ในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชนกะเหรี่ยงมีรายละเอียดอยู่ในแบบสอบถามส่วนต่าง ๆ ดังนี้

- ๒.๑ การสมรส
- ๒.๒ การตั้งครรรภ์และการให้กำเนิด
- ๒.๓ ความต้องการมีบุตรเพิ่ม
- ๒.๔ ความรู้ทัศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผน

ครอบครัว

- ๒.๕ ทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต

### ๑.๓ วิธีการสำรวจ

ในการไปเก็บข้อมูลครั้งนี้ ได้ใช้ระยะเวลาประมาณ ๓ เดือน คือตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคม ๒๕๒๒ จึงเสร็จเรียบร้อย ทั้งนี้ได้อาศัยผู้ร่วมสัมภาษณ์อีก ๓ ท่าน คือนิสิตบัณฑิตวิทยาลัยและนักศึกษาวิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง ซึ่งเป็นผู้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนั้น เป็นเวลานานจนสามารถพูดภาษากะเหรี่ยงได้เป็นอย่างดี เป็นผู้ร่วมสัมภาษณ์ ถ้าหมู่บ้านบางแห่งอยู่ห่างไกล ชาวกะเหรี่ยงทั้งหมดไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ ก็ได้ใช้นักศึกษาวิทยาลัยครูซึ่งเป็นชาวกะเหรี่ยงทำหน้าที่เป็นล่ามนำทางเข้าไปในเขตที่ต้องการสำรวจและช่วยสัมภาษณ์โดยยึดถือตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในแบบสอบถามดังนี้คือ

๑. สัมภาษณ์ ภรรยาหัวหน้าครัวเรือนและสตรีที่เคยสมรสแล้วทุกคนที่เป็นชาวกะเหรี่ยง อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนั้นและมีอายุต่ำกว่า ๖๐ ปีไม่ว่าสถานภาพสมรสจะเป็นเช่นไรก็ตามเช่น เป็นหม้ายหรือแยกกันอยู่
๒. สัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุไม่เกิน ๖๕ ปี ซึ่งเป็นชายชาวกะเหรี่ยงหรือชายไทยที่ได้แต่งงานกับหญิงชาวกะเหรี่ยง รวมทั้งสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนฝ่ายหญิงชาวกะเหรี่ยงในกรณีหญิงนั้นเป็นหม้าย
๓. ถ้าในครัวเรือนไม่มีผู้สมรสอยู่เลยให้เว้นไว้แล้วเลือกสัมภาษณ์ครัวเรือนต่อไป

นอกจากนี้ขณะที่ผู้ทำการวิจัยได้เข้าไปในหมู่บ้าน เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มประชากรที่ตกเป็นตัวอย่างความแบบสอบถามที่สร้างไว้แล้วยังได้ใช้วิธีการอื่น ๆ อีกเพื่อให้ได้ข้อมูลให้มากที่สุด เช่น การสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล เฉพาะอย่างยิ่งในด้านการกตึกเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของประชากรกะเหรี่ยง ซึ่งจะเป็นผลกระทบท่อภาวะเจริญพันธุ์โดยตรง

## ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้ทราบถึงลักษณะแบบแผนชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในเขตภาคกลาง ๆ โดยเฉพาะที่จังหวัดราชบุรี
๒. จากการศึกษาจะทำให้ทราบว่าแบบแผนชีวิตมีอิทธิพลต่อแนวโน้มของภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีกะเหรี่ยงในชุมชนนั้นหรือไม่อย่างไร
๓. เป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาชนบท โดยเฉพาะในท้องถิ่นที่มีชนหมู่น้อยอาศัยอยู่ ทำให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงานทางด้านประชากร และจะได้นำเอาข้อเท็จจริงนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป เช่นในด้านการกำหนดนโยบายแนวทางทางด้านประชากรสำหรับชนหมู่น้อยในพื้นที่นั้น

## คำจำกัดความต่าง ๆ ที่ใช้ในวิทยานิพนธ์

- |                                       |   |
|---------------------------------------|---|
| แบบแผนของชีวิต (Way of Life) หมายถึง  | แบบอย่างลักษณะชีวิตของ<br>คนในแต่ละกลุ่มซึ่งประกอบ<br>ด้วยแนวทางและวิธีการต่าง ๆ<br>ที่สมาชิกของแต่ละกลุ่มยึดถือ<br>ร่วมกันในการดำเนินชีวิต<br>ทราบเท่าที่ยังเป็นสมาชิกของ<br>กลุ่ม |
| ✓ชนกลุ่มน้อย (Minority group) หมายถึง | กลุ่มชนที่มีเชื้อชาติ ภาษา<br>ศาสนา ขนบธรรมเนียมประ<br>เพณี ความเชื่อถือแตกต่าง<br>ไปจากชนส่วนใหญ่ของ<br>ประเทศ   |



- ครัวเรือน (Household) หมายถึง กลุ่มคนตั้งแต่หนึ่งคนขึ้นไป ที่กินและอยู่ร่วมกันและจะรวมเอาบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์ใด ๆ เลย ถ้าบุคคลเหล่านั้นได้มารวมกันอยู่ในหน่วยที่อยู่อาศัยเดียวกัน
- ✓ ภาวะเจริญพันธุ์ (Fertility) หมายถึง จำนวนบุตรที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงจากบุคคลหนึ่ง ๆ หรือคนในกลุ่มหนึ่งก็ได้
- ✓ อายุแรกสมรส หมายถึง อายุเมื่อสตรีเริ่มสมรสเป็นครั้งแรก
- ✓ จำนวนปีของการสมรส หมายถึง ระยะเวลาการอยู่กินของสามีภรรยา
- การวางแผนครอบครัว หมายถึง การจัดขนาดของครอบครัวตามความเหมาะสมโดยใช้วิธีการคุมกำเนิดตามวิธีทางวิทยาศาสตร์ อันมีผลให้ผู้สมรสเว้นระยะการมีบุตรหรือยับยั้งการมีบุตรตามความต้องการ เพื่อให้สามารถเลี้ยงดูบุตรด้วยความรักและความต้องการ
- ✓ สตรีกะเหรี่ยง หมายถึง สตรีกะเหรี่ยงที่สมรสแล้วทุกคน มีอายุระหว่าง ๑๕) - ๕๕ ปี การสมรสไม่ว่าจะกับผู้ใด คือระหว่างชายชวากะเหรี่ยงด้วยกันหรือกับบุคคลอื่น แต่ถ้าได้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนั้นก็นับเข้าอยู่ในชายบุคคลที่จะสำรวจ
- ✓ จำนวนบุตรเกิดรอด หมายถึง จำนวนบุตรทั้งหมดที่ขณะเกิดยังมีชีวิตอยู่แต่ในวันที่ไปสำรวจจะมีชีวิตอยู่หรือไม่ก็ตาม ไม่รวมทารกที่แท้งก่อนคลอด หรือคลอดตามกำหนดเวลา แต่ทารกไม่มีชีวิตขณะคลอด